

Den eldre pasienten med angst

Pernille Hegre Sørensen
Alderspsykiatrisk poliklinikk
SUS

Hva skal jeg si noe om?

- Hva er angst?
- Utredning
- Behandling

Hva er angst?

- Generelt: Bekymring for at noe skal skje
- Daglig begrep
- Situasjonsbetinget

Hva er angst?

- Symptomer på angst
 - Panikkangst: hjertebank, svetting, skjelving, tungpust, prikking og stikking i hender, armer og rundt munnen, kvalme, press for brystet, følelse av å skulle besvime, uvirkelighetsfølelse, ofte katastrofetanker
 - Generalisert angst: vedvarende bekymring, uro, ofte også anspenhet, hodepine, svetting, magesmerter, nedsatt konsentrasjon

Hva er angst?

- Angstlidelser
 - Panikklidelse
 - Agorafobi med/uten panikklidelse
 - Sosial fobi
 - Generalisert angst
 - Tvangslidelse
 - Spesifikke fobier
 - Helseangst

Hva er angst?

Symptom ved andre tilstander

- Depresjon
 - Ofte til stede ved depresjon
 - Angst og depresjon kan også være komorbide tilstander
- Kognitiv svikt/demens
 - Ofte til stede både tidlig og sent i forløpet
- Somatiske sykdommer
 - F.eks. arytmier, KOLS, diabetes (hypoglykemi)
 - Bekymring for forløp
- Delir
- Rusmidler
- Psykose

Hva er angst?

- Bivirkning til medisiner

Eksempler:

- Levaxin
- Antidepressiva, spesielt ved oppstart/bråseponering
- Prednisolon
- Antipsykotika (akatisi)
- Benzodiazepiner (abstinens)

Utredning ved angstsymptomer

- Anamnese
 - Hva, når, hvor lenge? Noe som hjelper/forverrer?
Liknende symptomer før?
 - Endringer i livssituasjon?
 - Symptomer på annen sykdom samtidig?
 - Screene for depresjon, kognitiv svikt, kroppslig sykdom
 - Begynt på ny medisin eller nettopp sluttet med medisin?
 - Rusmiddelanamnese

Utredning ved angstsymptomer

- Forslag til skjema/verktøy som kan være til hjelp
 - GAI / HAD (angst)
 - GDS / MADRS (depresjon)
 - MMSE og klokke-test (kognisjon)
 - CAM (delir)
 - Cornell (pårørende, depresjon)

Utredning ved angstsymptomer

- Komparentopplysninger
 - Hva, når, hvor lenge? Noe som hjelper/forverrer?
Liknende tidligere?
 - Atferdsendringer?
 - Andre sykdommer samtidig, endringer i livssituasjon?

Utredning ved angstsymptomer

- Somatisk undersøkelse
 - Vanlig legeundersøkelse inkl. neurologisk u.s., EKG, visus, hørsel
- Gjennomgang av medisinliste
- Blodprøver
- Eventuelt MR/CT caput

Utredning ved angstsymptomer

- Personer med demens
 - Anamnese
 - Komparentopplysninger fra pårørende
 - Observasjoner
 - Symptomer i spesielle situasjoner? Hele tiden? Hvilke symptomer – vandring, anspenhet, roping eller annet? Noe som hjelper eller forverrer?
 - Andre symptomer samtidig?

Utredning ved angstsymptomer

- Personer med demens
 - Somatisk undersøkelse
- Medisingjennomgang
 - Bivirkninger? Interaksjoner? Antikolinerge medisiner?
Demensmedisiner?
- Vurdering av demensgrad
 - Passer tiltakene til pasientens grad av demens og funksjonsnivå?

Utredning ved angstsymptomer

- Personer med demens
 - Kartleggingsverktøy, forslag
 - NPI
 - CORNELL
 - KDV
 - MOBID-2
 - CAM
 - Døgnregistreringskjema

Behandling av angst

- Angstlidelser
 - Psykoedukasjon
 - Fysisk og sosial aktivitet
 - Samtaleterapi, f.eks. kognitiv terapi med eksponering
 - Medisiner
 - SSRI (f.eks. Cipralex) er vanligst
 - SNRI (Efexor)
 - (TCA)
 - Lyrica
 - Benzodiazepiner (f.eks. Sobril) brukes kun unntaksvis

Behandling av angst

- Ved demens
 - Trygghetsskapende miljøtiltak
 - Hjemme: Hjelp til medisiner, hjelpemidler, hjemmesykepleie, trygghetsalarm
 - Dagsenter
 - I sykehjem: forutsigbarhet, struktur, trygghet, tett personalkontakt

Behandling av angst

- Ved demens
 - Medisiner mot demens
 - Medisiner mot angst
 - Oftest SSRI
 - Unntaksvis benzodiazepiner

Behandling av angst

- Ved depresjon
 - Behandle depresjonen; Miljøtiltak, samtaleterapi, medisiner, ev. ECT
- Ved delir
 - Behandle utløsende årsak
 - Ro, forutsigbarhet, tett personalkontakt
 - Reduksjon av stimuli
- Ved psykoselidelser
 - Antipsykotika
 - Miljøtiltak

Behandling av angstsymptomer

- Ved somatiske sykdommer, eksempler
 - Behandle utløsende årsak, f.eks. hyperthyreose, arytmier
 - Psykoedukasjon f.eks. etter hjerteinfarkt
 - Optimalisere behandlingen f.eks. ved KOLS, diabetes
- Som bivirkning
 - Endre behandlingen
 - Avvente kan også være et alternativ, f.eks. ved oppstart SSRI

Oppsummert

- Symptomer på angst bør nøye kartlegges og utredes bredt hos den eldre pasienten
- Behandlingen avhenger av årsak/diagnose

Spørsmål?

Takk for oppmerksomheten